

M. L. Gorissen

Een Loenhoutenaar in Vlissingen, Parijs, Hiërapolis en Utrecht

Goswinus Hexius (Haecx)

°Loenhout - †Utrecht 31-03-1475

Karmeliet – Bisschop - Vicaris-Generaal – Wijbisschop

Bijdrage tot de geschiedenis van Loenhout

Voorwoord

Op zoek naar mijn voorouders kwam ik in Loenhout terecht waar zij geboren zijn. Stamvader Joannes Cornelis Goris (Aerts) (°ca 1580 - †10 April 1657 Loenhout), schepen te Loenhout, was meermaals aanwezig bij het opstellen van de schepenakten samen met stadhouder Michiel Jan van Elsacker, eigenaar van het bekende Schaliënhuis in Loenhout "aen de Plaetse" nu Oud-Dorpsstraat.

Joannes Cornelis Goris werd begraven op 11 April 1657 en op zijn grafsteen¹ stond te lezen:

*"Hier leet begraven den eersamen Jan Cornelis Goris out scepene tot Loenhoutd
sterf den 10 April 1657
ende Anna Denijs Janssens sijn huysvrouwe,
sterf den 1 Februari 1658"*

Dit was de aanzet om op zoek te gaan naar meer geschiedenis van Loenhout en zo terecht te komen bij Goswinus Haecx (*Hex(ius)*).

M. L. Gorissen
Wuustwezel-Gooreind
september 2008

¹ Op het einde van de 19de eeuw werden door Jozef Hendrik Michielsen, de Kempische geschiedschrijver, de opschriften van de grafzerken van Loenhout genoteerd zoals ze op dat ogenblik nog leesbaar waren.

Zijn leven en werk.

Op 29 januari 1412 werd Goeswin van Nederverenne², inwoner van Loenhout, poorter te Bergen op Zoom.

Gezien de periode, de voornaam en de bestemming is het meer dan waarschijnlijk Goswinus die via Bergen op Zoom³ naar Vlissingen⁴ gaat waar in 1410 een Karmelietenconvent was gesticht. In Vlissingen begon hij zijn studies⁵ die hij later te Brussel en aan de Sorbonne in Parijs voltooide. Uit de naamsvermelding kan afgeleid worden dat Goeswin op Nederverenne in Loenhout woonde.

In het boek "Monumenta Van Buchel" (uit ca. 1615), dat bij het Utrechts archief berust⁶, is door de auteur Aernout van Buchel (*Buchelius*) (° 1565 Utrecht - †15 juli 1641 Utrecht) het volgende genoteerd op pag. 167 (fol. 88r) :

"Ibidem: Conditur hic dominus Gosuinus, et ordinis huius fratrum conventus, qui fuit eximius doctor Parisius, prefuit Jeropolitanus, Loenhout, quem genuit, prochdolor, hic obiit, anno Domini 1475, ultima die martii.

Fuit hic Gosuinus Hecx, suffraganeus."

Vertaling:

"Op dezelfde plaats: Hier rust Gosen [Hexs], die ook behoorde tot het convent [van de karmelieten], en die een uitmuntende doctor aan de Sorbonne was. Hij was bisschop van Hiërapolis, en was uit Loenhout afkomstig. O smart, hij stierf hier op 31 maart 1475

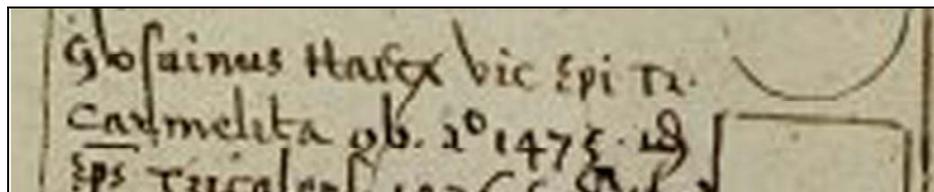
*Dit was Gosen Hexs, wijbisschop."*⁷

en op pag. 286 (fol. 161r)

(op deze pag. staan alle "Choerepiscopi et suffraganei Traiectenses" (koor- en wijbisschoppen van Utrecht) genoteerd):

"Gosuinus Haecx, vicarius episcopi Traiectensis, carmelita, obiit anno 1475."

"Gosen Hexs, vicaris van de bisschop van Utrecht, karmeliet, gestorven in het jaar 1475."

Aert van Buchel (*Buchelius*), geschiedkundige en gepassioneerd door de genealogie en heraldiek, noteerde vele opschriften en tekende de wapens, enz. (zie afbeelding pag. 4) die zich op de grafzerken en monumenten in de Utrechtse kerk- en kloostergebouwen bevonden.

² De emigratie uit de Antwerpse Kempen door Drs Jos Verbeemen.

Oudheid en Kunst Brecht 36^e jaargang 1953 aflevering 1-2-3.

³ De bedelorde van de Onzelvevrouwebroeders of Carmelieten uit Mechelen treffen we vroeg in de vijftiende eeuw aan in hun *cellen* op het terrein tussen de Koevoetstraat en de Rozemarijnstraat, dat toen Vrijthof heette.

Over hun komst en eerste vestiging is niets bekend. Bron: archboz.nl pag. 380 inv.nr. SA1, fol. 120v, akte van 8 maart 1415; fol. 167, "der Broederen Celle van Mechelen der Carmelijten"; fol. 175, akte van 10 september 1428.

⁴ Het Karmelietenklooster van Vlissingen werd in 1410 gesticht vanuit de Noordfranse provincie Francia.

⁵ Kerkelijke verhoudingen in Nederland vóór de Reformatie van 1500 tot 1580. R.R. Post. Spectrum 1954. pag. 500

⁶ Het Utrechts Archief, Alexander Numankade 199 - 201 3572 KW Utrecht

⁷ Wijbisschop of Suffragaan: hulpbisschop die de bisschop bijstaat in zijn ambt, maar niet in het bestuur van het bisdom zit. Bron: Van Dale woordenboek

Catharyne

hinc ubi Christus coram p[ro]p[ri]etate
accusatur.
Abbas in suo
portu fratre
genitorem suu[m]
Dicit Dominus
monachum h[ic] suu[m]
D. Edwardus bel
alius h[ic] que ex
cum in p[ro]p[ri]etate
hinc dicitur
monachum.
D. Monachus
cum Sab[ath]o
m[er]ito et
gladio Sancti
fuit u[bi] sepulch[us]

hinc ubi ad Cappam adducitur
D. Virgo
cum p[ro]p[ri]etate
Monachus in
hinc ubi dicitur
in manibus

- Van den Bosc*
- Raephoude*
- Prins de Zalt*
- Gauze*

In choor bay in se kerck ban
gen verscheide tafelen mit
wapens end epitaph.
De tonge. Deentwest.

in choor ad in
sacramentum p[ro]p[ri]etate
leguntur sequuntur
hoc saxum legit o[mn]ia delevandi
vatis et d[omi]ni m[er]ito. fons Meyer
episcopi B[ur]gundie ac d[omi]ni Philippi
de B[ur]gundia Epi de v[er]itate, qui
obijt a[nn]o xv[mo] xxii. v. jul.
p[ro]f[ess]or VINCES.
ibidem

Conditur hic doming Gosuinus et ordinis hu-
-fratrum convento qui fuit eximius
doctor Parisius p[re]fuit teropolitanus
Loenhout que genuit p[ro]f[ess]or dolor hic obijt
Anno d[omi]ni 1475 vltima die Martij.
Fuit hic Gosuinus h[er]ex suff[raganeus]

hunc boert Sond
foom Villat

167

ibidem
Conditur hic doming Gosuinus et ordinis hu-
-fratrum convento qui fuit eximius
doctor Parisius p[re]fuit teropolitanus
Loenhout que genuit p[ro]f[ess]or dolor hic obijt
Anno d[omi]ni 1475 vltima die Martij.
Fuit hic Gosuinus h[er]ex suff[raganeus]

in sacre pagine m[er]ito beris p[re]lari
epi v[er]itatis ac suffraganeus t[er]rai
qui obijt 30 m[er]ito xvii. xii. julij
m[er]ito quiescat

Bron: Monumenta van Buchel pag. 167 (fol. 88r) (ca. 1615)

Goswinus *a* Hexius, of zoo als Buchelius
schrijft / Goswinus Haeks, te Loenhout in
Braband geboren; Karmelijt te Vlissingen
in Zeland / Leeraar der Godgeleerdheit in de
Hooge Schoole van Parys, Bisschop van Hierapolis,
en Wij-bisschop van den Utrechtschen
Bisschop David, heeft te Utrecht / zoo als W.
Heda *b* getuigt / een konvent van zijne order
gestigt. Go-

a Valerius Andreas in *Bibl. Belg.* p. 397. *b* Pag. 294.

Bron: Batavia Sacra of Kerkelyke Historie van Batavia, 1716 blz. 509-511

Door Hugo Franciscus van Heussen. Gepubliceerd door Vermey

Goswinus *a* Hexius, of zoo als Buchelius
schrijft / Goswinus Haeks, te Loenhout in
Braband geboren; Karmelijt te Vlissingen
in Zeland / Leeraar der Godgeleerdheit in de
Hooge Schoole van Parys, Bisschop van Hierapolis⁸,
en Wij-bisschop van den Utrechtschen
Bisschop David⁹, heeft te Utrecht / zoo als W.
Heda *b* getuigt / een konvent van zijne order
gestigt.

a Valerius Andreas in *Bibl. Belg.* p. 397.

b Pag. 294.

⁸ Hierapolis ligt ten noorden van de Turkse stad Denizli in de gelijknamige provincie.

Onder Byzantijnse invloed heeft de stad nog een bloeiperiode gehad.

Met de komst van het christendom heeft Hierapolis nog een Bisschopzetel gehad en werd er een Basiliek gebouwd en het bekende "Octagon". Dit is een achthoekige kerk waar de apostel Philipus begraven ligt. Bijbelvermelding van Hierapolis: Col 4:13.

⁹ David van Bourgondië, bisschop van Utrecht van 1456 tot 1496, bastaardzoon van hertog Filips de Goede.

310 HET LEVEN VAN

Zijne ver-
rigtingen.

c Goswinus Bisschop van Hierapolis, *Wp*-
bisschop te Utrecht onder Bisschop David, heeft
in 't jaar 1472. den 8 September / op den ge-
boorte-dag van de H. Maagd Maria, het outaar
van S. Laurens kerke te Rotterdam Gode toe-
gewijdt ter eere van den grooten heiligen Lau-
rens, van den heiligen Steven, en van de heili-
ge Maria Magdalena. Deze inwijding is ge-
schiedt op den eersten Zondag na S. Laurens.

d Hy heeft in 't jaar 1471. op het feest van
onze Lieve Vrouws bezoeking / te Almelo in
het landschap van Twent gewijdt de Kapelle
van de Franciscaner-Susters. Het jaar te vore/
te weten 1470. had hy in de buurte van Aalber-
gen de kerck der Reguliere Kanonnikken van S.
Augustinus order ingewijdt.

Bron: Batavia Sacra of Kerkelyke Historie van Batavia, 1716 blz. 509-511
Door Hugo Franciscus van Heussen. Gepubliceerd door Vermey

510 H e t L e v e n v a n

Zijne ver-
rigtingen

c Goswinus bisschop van Hierapolois, Wij-
bisschop te Utrecht onder bisschop David, heeft
in 't jaar 1472 den 8 september / op den ge-
boorte-dag van de H. Maagd Maria, het outaar
van S. Laurens kerke¹⁰ te Rotterdam Gode toe-
gewijdt ter eere van den grooten heiligen Lau-
rens, van den heiligen Steven, en van de heili-
ge Maria Magdalena. Deze inwijding is ge-
schiedt op den eersten zondag na S. Laurens.

d Hij heeft in 't jaar 1471, op het feest van
onze Lieve Vrouwe bezoeking / te Almelo in
het landschap van Twent gewijdt de kapelle
van de Franciscaner-Susters. Het jaar te vore /
te weten 1470, had hij in de buurte van Aalber-
gen¹¹ de kerck der Reguliere kanonnikken van S.
Augustinus order ingewijdt.

¹⁰ Gebouwd tussen circa 1449 en 1525 (H. Martelaar Laurentius van Rome, patroon v. d. bibliotecarissen)

¹¹ Het klooster Albergen werd in 1406 gesticht als "moderne devote" gemeenschap o.l.v. een rector. De
gemeenschap bestond uit broeders van het gemene (= gemeenschappelijke) leven. In 1448 werd het broederhuis
van Albergen omgevormd tot een klooster en werd het toegelaten tot het Kapittel van Windesheim bij Zwolle. De
kloosterlingen van dit kapittel volgden de regel van Augustinus. Zij legden de nadruk op de viering van de
liturgie. Daarom werden zij wel "reguliere kanunniken van Sint Augustinus", of kortweg "regulieren" genoemd.
Bron: Stichting Stad en Heerlijkheid Borculo

Zijne
Schriften.

**e Volgens Valerius Andreas heeft hy de vol-
gende Werken in de Latijnsche taal beschre-
ven:**

Een Uytlegging over het 1 en 2 boek van P.
Lombardus (door de wandeling *Magister Senten-
tiarum.*)

De bestiering van een ontstelde consciencie;
dit wierd eertijds, met de hand geschreven, be-
waart by de Karthuizers te Gent.

Eenige vraagen over de Godkundige en Kar-
dinaals-deugden. Wierd voor deesen in hand-
schrift bewaart by de Karmelyten van Vlissingen.

**Trithemius en P. Lucius zeggen op het gezag
van Bunderius dat hy daar-en-boven de volgen-
de Werken / ook in 't Latijn / heeft nagelaa-
ten:**

c Uyt de Registers van S. Laurens kerke te Rotterdam.

d J. Lindeborn in hist. Episcop. Davent. c.8.

e Bibliot. Belg. p. 297.

Bron: Batavia Sacra of kerkelyke Historie van Batavia, 1716 blz. 509-511

Zijne
Schriften

**e Volgens Valerius Andreas heeft hij de vol-
gende Werken in de Latijnsche taal beschre-
ven:**

Een Uytlegging over het 1 en 2 boek van P.
Lombardus (door de wandeling *Magister Senten-
tiarum.*)

De bestiering van een ontstelde consciencie¹²;
dit wierd eertijds, met de hand geschreven, be-
waart by de Karthuizers te Gent.

Eenige vraagen over de Godkundige en Kar-
dinaals-deugden¹³. Wierd voor deesen in hand-
schrift bewaart by de Karmelyten van Vlissingen.

**Trithemius en P. Lucius zeggen op het gezag
van Bunderius dat hij daar-en-boven de volgen-
de Werken / ook in 't Latijn / heeft nagelaa-
ten:**

c Uyt de Registers van S. Laurens kerke te Rotterdam.

d J. Lindeborn in hist. Episcop. Davent. c.8.

e Bibliot. Belg. p. 297.

¹² Directorium perturbatae conscientiae

¹³ Quaestiones de virtusibus Theologicis & Cardinalibus

Bron: Jo. Albert Fabricii ...: Bibliotheca latina et infirm ætatis...1735

Een boek over de tien Geboden.

Een boek over de manier van te preeken.

Van de menigte der voorbeelden.

Sermoenen op de Vasten.

Sermoenen over de Zondagen en Heiligdagen.

Hij is den lesten Maart in 't jaar 1475. te Zijne dood.
Utrecht overleden / en begraaven in het Choor
van de Karmelyten-kerk aldaar / welke kerk
naderhand is gegeven aan de Ridders van Mal-
tha. Op de zerk / daar hij onder ruste / stond
een staf en een mijter uytgehouten / met een
Latijnsch graf-schrift / 't welke niet anders be-
helsde als den naam van zijne geboorte-plaats/
en een optelling van zijne kerkelijke ampten.

Bron: Batavia Sacra of kerkelyke Historie van Batavia, 1716 blz. 509-511

Een boek over de tien geboden.¹⁴

Een boek over de manier van preeken.¹⁵

Van de menigte der voorbeelden.¹⁶

Sermoenen op de Vasten.¹⁷

Sermoenen over de Zondagen en Heiligdagen.¹⁸

Hij is den lesten Maart in 't jaar 1475, te Zijne dood.
Utrecht overleden / en begraaven in het Choor
van de Karmelyten-kerk¹⁹ aldaar / welke kerk
naderhand is gegeven aan de Ridders van Mal-
tha²⁰. Op de zerk / daar hij onder ruste / stond
een staf en een mijter uytgehouden / met een
Latijnsch graf-schrift / 't welke niet anders be-
helsde als den naam van zijne geboorte-plaats /
en een optelling van zijne kerkelijke ampten.

In het Latijn:

¹⁴ De Decem Præceptis, librum I.

¹⁵ De mode Prædicandi, lib. I.

¹⁶ De Exemplorum copia.

¹⁷ Quadragesimale.

¹⁸ Sermones de Tempore & Sanctis.

Bron: Bibliotheca belgica sive Virorum in Belgio vitâ, 1739

¹⁹ De Catharinakerk te Utrecht behoorde tot het Karmelietenklooster, dat in 1465 gesticht werd.

²⁰ De Hospitaalridders van Sint-Jan van Jeruzalem, de monnikengemeenschap die het hospitaal voor de pelgrims in het Heilig Land beheerde, groeide uit tot een onafhankelijke kerkelijke Orde onder leiding van de zalige Gerardus

In 't jaar 1445. heeft Rodolf van Diep-
holt aan deze nieuwe Vergaderinge vrydom
van rollen toegestaan : dewelke ook / wan-
neer deze plaats van de order der kler-
ken van 't gemeene leven tot den regel der re-
guliere kanonnikken overgegaan was / is die
verandering in 't jaar 1447. goedgekeurt.
Noch heeft dezelve kerkvoogd hun in het
jaar 1449. verlof gegeven / om de oude al-
taaren af te breeken / en nieuwe op eene be-
quaamer plaats op te rechten. Naderhand /
te weeten in 't jaar 1470 / is 'er met verlof
van den Bisschop David van Borgonje een nieu-
we kerk getimmert; die dooz Goswinus, Bis-
schop van Hierapolis, den 23. Juny 1471.
ingewijdt is.

Bron: Oudheden en gestichten van het bisdom van Deventer, pag. 302

Door Hugo Franciscus van Heussen. Gepubliceerd door S. Luchtmans, en D. Haak, 1725

In't jaar 1445. heeft Rodolf van Diep-
holt aan deze nieuwe vergaderinge vrydom
van rollen toegestaan : dewelke ook / wan-
neer deze plaats van de order der kler-
ken van 't gemeene leven tot den regel der re-
guliere kanonnikken overgegaan was / is die
verandering in 't jaar 1447. goedgekeurt .
Noch heeft dezelve kerkvoogd hun in het
jaar 1449. verlof gegeven / om de oude al-
taaren af te breeken / en nieuwe op eene be-
quaamer plaats op te rechten. Naderhand /
te weeten in 't jaar 1470 / is 'er met verlof
van den Bisschop David van Borgonje een nieu-
we kerk getimmert; die door Goswinus, Bis-
schop van Hierapolis, den 23 Juny 1471.
ingewijdt is.

GOSWINUS de HEX five HEXIUS, Bra-
bantus, Carmelita Uliffigenfis a) in Ze-
landia, Doctor Parifiensis, Suffraganeus
Ultrajectinus, & Epifcopus Hierapoli-
tanus, fcripfit :

De mode prædicandi lib. 1.

De copia exemplorum.

Sermones de Tempore & Sanctis.

Quadragesimale.

De decem præceptis, lib. 1

Quæftiones de virtutibus Theologicis &
Cardinalibus MS. Uliffingæ apud Car-
melitas.

Commentarium in I. & II. Sententiarum.
MS. Brugis in Carthufia.

Directorium perturbatæ Confcientiæ. MS.
Gandavi apud Carthufianos. Obiit
An. 1475. vide Trithemium in Biblio-
theca Carmelit. & Sweertium Athen.
Belg. pag. 294. Valerium Andream pag.
297. feq.

Bron: Jo. Albert Fabricii ...: Bibliotheca latina mediæ et infimæ ætatis ... pag. 73

Door Johann Albert Fabricius, Christian Schöttgen

Gepubliceerd door sumtu viduæ Felgineræ ex officina Piscatoria, 1735

Sweertium = Franciscus Sweertius = Frans Sweerts

°1567 Antwerpen - †1629 Antwerpen

Schreef o.a. Monvmenta sepvlcralia et inscriptiones pvblicaæ privataeque
dvcatvs Brabantiaæ. Antverpiaæ: apud Gasparem Bellervm, 1613.

Exemplaar UB Leiden: 404 G 9.

Valerium Andream, Desselium = Walter Driessens, van Dessel
(Inscriptiones Van Buchel p. 308)

°1588 - †29-03-1655

Jurist, filoloog en historicus, hoogleraar te Leuven, begon in 1623
met een woordenboek over de Nederlanden en beroemde
Nederlanders, Bibliotheca Belgica. Hierin ook de levens van
letterkundigen. Eerste bibliothecaris van de Leuvense
universiteit.

Verschenen in Spiegel der Letteren
"Een sermoen van de latere Utrechtse wijbisschop Goswinus Hex"

"op blz. 46: (zie afbeeldingen op pag. 13 en 14)

.....maar onze aandacht richten op één van de boven genoemde handschriften, nl. Den Haag KB 128 D 9, uit het jaar 1469.....
Dit ewangelium leestmen tweewerven Int Iaer Eerst op den palmdach. Anderwerf opten eersten sondach vander advent. Opten palmdach Ist beduut nader letter ende nader historien die op dien dach gheschiede Mer nu opten eersten sonnendach van advent salmen nader tiit der toecoemst ons heren een gheestlic bedudenis dair uut trecken ende nemen ¶ Byder coemste ons heren den in jheruzalem sellen wy ghesstlike verstaen die toecoemst ons heren alsoe alsoe hy tot marien sire moeder quam ende an haer menschelike nature aen nam ¶ Van welker toecoemst die heylighe kerke huden zonderlinghe begynt te singhen ende te lesen Ende voirt doen sel tot korsdaghe toe...

Na de gewone cyclus van het kerkelijk jaar volgt in dit Haagse hs. nog een toegift, die in de inhoudsopgave vooraan op f. 2 - na "Den vijf en twiintichsten sonnendach Nader triniteit ende den lesten... lxiii' - aldus wordt aangekondigd:

Noch een Sermoen vander godliker graciën... lxiiii

Slaan wij dan het boek ter plaatse op, dan lezen wij op f. 284' :

op blz. 47:

Noch een scoen troestelic Sermoen vander godliker graciën lxiiii (f. 285) Want wij van ons selven nyet machtich en siin onse hoechste salicheit die wi alre meest begheren te vercrighen sonder gods gracie. Dair omme ghemynde in gode. sal u dese oefenynghe vander godliker graciën sonderlinghe bewisen. drier hande leringhe ¶ Deerste leringhe sel wesen hoemen alre zekerste gods gracie sel moghen vercrighen ¶ Dander by wat manieren men sel gods gracie moghen behouden ¶ Die derde hoemen vruchtbaarlic dair inne vorderen mit goeder consciëncien ¶ Die eerste leringhe ontfermycheyt. ghegeven theylich sacrament van penitencien...

Al wordt het stuk hier als een sermoen gekarakteriseerd, de inhoud stemt duidelijk overeen met de *oufeninghe*, die Pater Reyppens heeft uitgegeven in OGE 34 (1960). Ten overvloede moge dit blijken uit het expliciet op f. 293:

In desen mach hem die minsche zeer wel oefenen in een gheruste concien-
cie vruchtbarighe totten ewighen leven ¶ Dat moet ons allen tsamen ver-
lenen die over goedertieren ontfermhertighe here Jhesus AmeN *deo gra-
cias*.

Dan komt er tenslotte nog een epiloog, die wel ten zeerste onze aandacht verdient :

¶ Dit leste sermoen van gods gracie heeft ghepredict meyster gosen docter in theologi broder vanden kermeliten tutrecht [*dóórlopend in margine* :
ende na bisschop etc] Ende heeftet om beden wil enighe personen ghescre-
ven anno [*tussengevoegd* : m cccc en lager anno domini m° cccc° lxvij°]
seven ende tsestich dair dit uut is ghescreven etc

Uit deze mededeling leren wij dat dit sermoen gepredikt werd door een karmeliet, Meester Goswinus, die het op verzoek van enkele toehoorders in 1467 heeft opgeschreven. Wij hebben deze keer dus zeker niet te maken

met een reportatie, want er wordt uitdrukkelijk gezegd dat de auteur zelf zijn tekst heeft geredigeerd. En wat meer is : ons Haagse hs. uit 1469 gaat onmiddellijk terug op de autograaf. Het gebeurd hoogst zelden in het Middelnederlands dat we van de filiatie zo goed en expliciet op de hoogte worden gebracht.

Wie was deze *meyster gosen* ? Op grond van de in het naschrift verstrekte gegevens kunnen wij hem vereenzelvigen met Goswinus Hex⁴. Deze werd geboren te Loenhout in de Kempen, trad in het Karmelietenklooster te Vlissingen, studeerde te Parijs theologie en haalde er zijn doc-

⁴ De nu volgende levensschets steunt vooral op J.F.A.N. Weijling, *Bijdrage tot de geschiedenis van de wijbisschoppen van Utrecht tot 1580*. (Proefschrift Nijmegen). Utrecht 1951, p. 240-245. – P. Irenaeus Rosier, *Biographisch & bibliographisch overzicht van de vroomheid in de Nederlandse Carmel van 1235 tot het midden der achttiende eeuw*. Tiel 1950, p. 61. – Verg. R.R. Post, *Kerkgeschiedenis van Nederland in de Middeleeuwen*. Deel II. Utrecht-Antwerpen 1957, p. 29 en 219

op blz. 48:

torstitel. In 1456 duidde men hem aldaar aan als lector in de H. Schrift en de sententies, maar in 1460 was hij reeds in Vlissingen teruggekeerd en fungeerde er als lector en prior. Een ingrijpende verandering in zijn leven betekende zijn aanstelling tot biechtvader en raadsman van de Utrechtse bisschop David van Boergondië, de natuurlijke zoon van Filips de Goede. In mei of juni 1469 werd hij benoemd tot bisschop van Hierapolis, op 21 juni kreeg hij van Rome vergunning om in het bisdom Utrecht als wijbisschop te fungeren en op 29 september werd hij in Den Haag gewijd. Hij overleed in het Karmelietenklooster te Utrecht op 31 maart 1475.

Niet alleen als hoogwaardigheidsbekleder maar ook als teoloog en als predikant genoot hij bekendheid. Na zijn verblijf in Parijs trok hij al predikend rond in Vlaanderen, Brabant, Holland en Zeeland. Zo is het bekend dat hij b.v. op 22 juli 1466 in Utrecht de relikwieën toonde⁵ en toen, als bij andere gelegenheden, predikaties hield. Zijn bibliografen⁶ vermelden van hem o.a. *De modo praedicandi*⁷, een *Quadragesimale* en *Sermones de tempore et de sanctis*. Bij welke gelegenheid of op welke plaats het onderhavige sermoen werd uitgesproken, is niet meer te achterhalen.

⁵ Over de zevenjaarlijkse toning (ostensio, monstrantia) der Utrechtse relikwieën zie men thans P.C. Boeren, *Heiligdomsvaart Maastricht. Schets van de geschiedenis der heiligdomsvaarten en andere jubelvaarten*. Maastricht 1962, p. 156-157.

⁶ Zie Rosier, o.c., p. 61.

⁷ Deze wordt ook vermeld door Th.-M. Charland, *Artes praedicandi. Contribution à l'histoire de la rhétorique au Moyen Age*. Paris-Ottawa 1936. (Publications de l'Institut d'études médiévales d'Ottawa VII), p. 38. Vgl. ten onrechte J. Marx, *Verzeichnis Hss. Cues*. Trer 1905, nr. 172.

op blz. 49:

Ik geloof dat onze tekst geen intrinsieke aanwijzingen bevat, die een toeschrijving aan Goswinus tegenspreken. Er bestaat dan ook geen enkele reden om de mededeling van het Haagse hs. in twijfel te trekken en wij mogen dus de *oufeninghe* beschouwen als een interessant, uit 1467 daterend preekvoorbeeld van een Karmeliet, die als predikant door velen werd geroemd en twee jaar later als wijbisschop van Utrecht zou fungeren.”²¹

²¹ Bron: Spiegel der Letteren 7 (1963-64), 44-50 van **Robrecht Lievens**

Dat onse heer aen hadde. was vergult en van menighe hande
 verwe. By den goude is betyftent caritas en die ruytē minne die
 onse heer. dan toe dwanc dat hi mensche wert en de doot woude
 lide. By den menighe hande verwe is betyftent misericordich der
 doechde. en der goeder wercken dan sine menscheit mede vercijt
 was. en desen guldenen cleden der godlike minne en vā menighe
 hande verwe der doechde sel wi ons cleden teghe die toecomet
 ons heer en so moghe wi verlijke en sonder aynt tot hem come. **W**
 hi ons dan geyn sel sien en lieflic ontfinge en geyn hi ons wesen
 heer inder tyt mit sinre godlike graciē en na deser tyt mit sin
 re glorie. Onse lieue heer moet ons gōne met van eertrike te
 scheyden wi en sin al so veruert mit doechde en also geynt in ca
 titate en inder godlike minne dat wi weert moete werde te
 come mit ewige leue en ontfanghe die croon der ewigher glo
 rien en minner minne vā gode moete werde versteyde. **Amē. Op**
Uitaut pleken sijn den heylighen kerstdach. **xl. v. vii**
Luc. xiii. c. lxxv. woude heeft gescreuen die heylighe
 ewangelist. **Lucas.** en sin aldus vele te scrjftē in dāst
 sijn. **Lucas.** heeft sin volc geuant want dit is een trefte der
 gonste en der minne dat een mensche totte ander coemt en hem
 vant en besiet hoe dattet hem en hant gaet. **W**iet om heeft god on
 se hemeliche vader sine ewige leue. **W**iet core soen **H**in **sin** totte
 mensche gesent. **A**ls den mensche dan mede hant te make sine stari
 tate en sin grote minne die hi hadde totte mensche. **A**ls sine **sc**
herijft in sinre epistole. **D**an hi aldus spreket en seet. **D**ie minne
 gods is ons dan in getoent. **w**ant hi sine ewighe soen op eertrike
 heeft gesent. **A**ls den mensche te vande **v**an desen vanden staet aldus
 gescreuen mit boec der **g**enachabeen. **h**y die ene woningē heeft in
 hemle is een visiter en een vader. **d**eser stat vā **H**in. **N**ac desen
 visiter en vader verlanget den goeden oude vader die von
 ons heer gebon te warre. **h**arde geyt en riep den hemelichen
 vader aen mit groter begierden. **G**o sprake dese woude en seyde

Gegevens Koninklijke Bibliotheek Den Haag en Stadsbibliotheek Haarlem

The Hague, KB : ms. 128 D 9

Sermons for the liturgical year, taken from Een nuttelijc boec den kerstenen menschen

Author Goswinus Hex
 . table of contents
 Date 1469
 Language ned
 Material and composition Paper, 293 ff.
 Dimensions 293x213 (195x135) mm
 Layout and script 1 column, 31 lines, littera cursiva (C)
 Binding Medieval binding, contemporary (?)
 Illustration and decoration Contains a later added miniature (c. 1500) pen-drawing (added), decorated initials, pen-flourished initials
 Region of origin ecclesiastical principality of Utrecht (Sticht)
 Place of origin Utrecht
 . Date based on a note on f. 293r
 Provenance According to a note on f. 293v, owned by Dirck Borre van Ameronghen
 Acquisition Acquired in 1898 at an auction at J.L. Beijers, Utrecht
 Former owner and collections Dirck Borre van Ameronghen
 Literature CMD-NL 2, no. 478
 Links portal.kb.nl/V?func=find-db-4&resource=DNL00944
bibliotheek.leidenuniv.nl/collecties/bijzonder...
 Byvanck database
 Byvanck database kb.nl/manuscripts/index_nl.html
 Images

Category and keyword

preaching sermons

The Hague, KB : ms. 75 H 42

Die schole der hemelscher oeffeninge and other texts

Author Goswinus Hex

Date 1473

Language ned

Material and composition Paper and parchment, 287 ff.

Dimensions 105x72 (c. 60x44) mm

Layout and script 1 column, 16-18 lines, littera hybrida

Binding Medieval binding

Region of origin Southern Netherlands

Date based on a note on f. 286r, localisation based on the dialect

Provenance: According to an (partly erased) note on f. 1r, donated by suster Mertynken van Corselles to the Beguines in Antwerp

Acquisition: Acquired in 1857 at an auction at A.G. de Visser, The Hague

Former owner and collections: sister Mertynken van Corselles

Beguines (Sion Berg van Sion), Antwerp

Literature: Rudy 2006, p. 72

CMD-NL 2, no. 921

Links: portal.kb.nl/V?func=find-db-4&resource=DNL00944
bibliotheek.leidenuniv.nl/collecties/bijzonder...

Images

Sermons pour l'année liturgique (moyen-néerlandais).

Papier; 293 ff.; 293 × 213; 1 col.; 195 × 135; 31 lignes; LLOO (min. ajoutée au début); rel. anc.

OR.: [Utrecht.]

[(SCR.?), DEST.], POSS.: Dirck Borre van Ameronghen (membre d'une famille noble d'Utrecht).

F.284v^o: *Item dese voirs. ewangelia mitter hulpen van gode heb ic begonnen te (gratté: scriven) uut een ander boec Op den vastelavont anno neghen ende tsestich ende gh(gratté: escre)ven so ses daech so vierdach omtrint vijf ende twintich sermonen In vijf ende twintich daech tot sancte Me(gratté:rgare)ten dach Ende van sancte Margareten dach voirt ghescreven vanden sonnendach gheheten in quinquagesima ende is den xxisten ende gherynt ende gheclaesijt (??) Op sancte Johannis dach de collacio dat ic sonder gods hulp so cortelic niet en had moghen volbrenghe In jair ons heren dusent vierhondert neghen ende tsestich (copiste; le tout rehaussé par des traits rouges, qui ont rendu le texte difficilement lisible). Conscripta et finita ewangelia anno domini M^o cccc^o lxxix^o Johannis decollacio.*

F.293: *Dit leste sermoen van gods gracie heeft ghepredict meyster gosen* doctor in theologi broder vanden kermeliten tutrecht (une main postérieure a ajouté en marge: ende na bisscop etc.) Ende hoeflet om beden wil enighe personen ghescreven. anno (ajouté — par le copiste? —, en petites lettres: Meccc et anno domini M^o cccc^o lxxvii^o) seven ende tsestich dair dit uut is ghescreven etc. (Evidemment il s'agit de la date du modèle de notre ms.)*

F.293v^o: *Dit boeck hoert toe dirck borre van ameronghen (par le copiste?).*

BIBL.: Zieleman, *Evangeliepreken* (1978), p. 61; *Verluchte hss.* (1985), no. 255.

Littera gothica cursiva

Pl. 670

* Goswinus Hex, évêque coadj. en 1469, † 1475; cf. I. Rosier, *Biogr. en Bibliogr. overzicht ... Nederl. Carmel*, 1950, p. 61, n. 92.

Haarlem, SB : ms. 187 D 7, ff. 016v-025v

Eene oufeninghe vander graciën gods / Goswinus Hex

Author Goswinus Hex

Incipit/explicit "want wi van ons selven niet machtich en sijn onse hoochste salicheit die wi alre meest begheren te vercrigen sonder gods gracie,..."

Date 1450-1500

Language ned

Category and religious texts

keyword meditation book

²² Manuscrits datés conservés dans les Pays-Bas: catalogue paléographique des manuscrits en écriture latine portant des indications de date.

Door Gerard Isaac Liefstinck, J P Gumpert

Gepubliceerd door BRILL, 1988

ISBN 9004081526, 9789004081529

1636

Interieur van de St.-Catharinakerk²³ aan de Lange Nieuwstraat te Utrecht:
het schip en de noordelijke zijbeuk gezien naar het koor²⁴, uit het westen
Tekening van Pieter Jz. Saenredam (°1557 Assendelft - †1665 Haarlem)

²³ De karmelieten in Utrecht beginnen in 1468 met de bouw van een klooster met bijbehorende kerk. De stichter was Goswinus Hexius. In 1529 kwamen de gebouwen in bezit van de Johannieten. De kerk draagt sindsdien de naam van hun beschermheilige Catharina van Alexandrië. De Johannieten hebben het klooster uitgebreid en de kerk rond 1550 voltooid. Het klooster werd door de Johannieten ingericht als ziekenhuis en behield deze functie tot in de 19e eeuw. Het klooster is nu het Museum Catharijneconvent dat in Dublin op 17 mei 2008 een Europese onderscheiding ontving, uitgereikt door koningin Fabiola van België.
Bron: dekedraal.com & catharijneconvent.nl

²⁴ In het koor, op een grafzerk in de vloer, is het volgende te lezen:.....
Op dezelfde plaats: Hier rust Gosen [Hexs],... vervolg zie pag. 3

Gegevens Utrecht

rooms-katholiek (rk): Kapittel Sint Jan

1495 Akte van garantie voor de vijf kapittels door de vicaris-generaal²⁵ **Gosuinus Hexs** ter zake van hun consent tot het verlenen door bisschop David van een jaarlijkse toelage van 200 goudgulden uit de bisschoppelijke tafelgoederen

Datering	1469 april 7
Omvang	1 charter
Beschrijving	inventaris van het archief van het kapittel van S. Jan, B.M. de Jonge van Ellemeet, aangevuld en bewerkt door T.L.H. van de Sande
Openbaarheid	volledig openbaar
Omvang	13 bladen kaarten 2 bladen tekeningen 96 charters 55,28 meter

rooms-katholiek (rk): Kapittel Oudmunster

2667 Akte van garantie voor de vijf kapittels door de vicaris-generaal **Gosuinus Hexs** betreffende hun toestemming tot het verlenen door bisschop David van een jaarlijkse toelage van 200 goudgulden uit de bisschoppelijke tafelgoederen

Datering	1469 april 7
Omvang	1 charter
Auteur	B.M. de Jonge van Ellemeet, aangevuld en bewerkt door L.P.W. De Graaff en T.L.H. van de Sande
Beschrijving	inventaris van het archief van het kapittel van oudmunster,
Openbaarheid	volledig openbaar
Omvang	61 bladen kaarten 1 bladen tekeningen 7359 charters 96,48 meter

rooms-katholiek (rk): Domkapittel

3148 Akte waarbij **Gosuinus Hexs**, vicaris-generaal, belooft de kapittels, schadeloos te zullen houden van hun toestemming tot de toelagging aan hem van een jaarlijkse pensie van 200 gulden uit de bisschoppelijke tafelgoederen

Datering	1469 april 7
Omvang	1 charter
Auteur	K. Heeringa, aangevuld en bewerkt door T.L.H. van de Sande
Beschrijving	Inventaris van het archief van het kapittel van de Dom te Utrecht (722) 1220-1811 (1841)
Openbaarheid	volledig openbaar
Omvang	124 bladen kaarten 22 bladen tekeningen 942 charters 170,28 meter

²⁵ De vicaris-generaal en de bisschoppelijk-vicarissen maken deel uit van het ordinariaat van de diocesane curie. Zij zijn de meest naaste medewerkers van de bisschop. Zij staan de bisschop in het bestuur van het bisdom terzijde. In regelmatig overleg, informeren de bisschop en de vicarissen elkaar over de gang van zaken van de bisschop. Voor zover hun bevoegdheden reiken, handelen de vicarissen op gezag van de diocesane bisschop. In naam van de bisschop nemen zij besluiten. De vicarissen zijn aldus het alter ego van de bisschop.
Bron: rorate.com

Gegevens Loenhout

**De naam Haecx was zeker gekend in Loenhout.
Dit blijkt uit volgende schepenakten van Loenhout:**

Register 142

21-01-1557

f° 302 r°

.....Jan Haecx.....

alle zijn erfgenamen van +Marie Jans van Houtelre x +Wouter Snels

Register 143

01-02-1559

f° 28 r°

.....op land, weide en beemd "de haeckbeemd"

In "Eenige scheidighe, deilinghe ende reegelinghe van afscheijt in den dorpe van Loenhout tijdens het Ancien Regime" van Etienne Kerremans

Bron: Rijksarchief Antwerpen, inventaris H. Delvaux, oud archief van Loenhout pagina's 36-37 onder de titel L. Scheidingen en delingen.

Bundel 770

Stuk 2: 1565

Verschenen voor notaris Adriaen de Queron en getuigen.....

Henrick Haecx.....

Renten daer Heijdrick Haeck met broeders en susters opgedeijlt sijn.....

M. L. Gorissen 2008